

הלכות סבה סימן תרלט

באר הגולה קה

ב משנה שבי

(כח) וקשמיבין ומדקדק במה שיקרא (וילמד, יכול ללמד) חוץ לסבה כדי שתהא דעתו (כט) מלשבת עליו. המתפלל, (יט) (ל) רצה מתפלל בסבה או חוץ לסבה: ה (לא) יגדרו (יג) (יג) גשמים, (לב) הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מתר לפנות, משירדו לתוך הסבה (לג) טפות שאם יפלו לתוך התכשיל יפסל, אפלו תכשיל (לד) של פול. הגה ואפלו אין תכשיל לפניו (סמ"ג הג"א). ימי שאינו בקי בזה השעור, ישער אם ירדו כל-כה גשמים לבית אם היה יוצא, יצא מסבתו גם-כן (א"י הג"א פי היטו וברכי פיב מימני פיו ומהר"ל), וכל זה נוקא בשאר ימים או לילות של סכוח, (לה) אכל לילה (יז) הראשונה צריך לאכל בנות בסבה אף אם גשמים יורדין (טור והר"ן והרא"ש),

שערי תשובה

ספר"מ שהביא הרא"ש דמחמיר בפרוה או קבץ עלהו, ע"ש: [יג] גשמים. עבדי"ט. וכתב בשב"י ח"ג סימן טה שא"ע בק"ק ט"ן בפנות תבג ששני ימים קדם הטג ירדו גשמים עד שתתמלא הספק פנים וירדו ט"ף לתוך ט"ף, וגם לילה ירדו קצת גשמים דתנו גמילא דחבר מ"ט"א. ויש רצו להקטין עם הסעודה עד חצות, ויש שרצו לחזק עקמם לאכל בסבה אף שירדו טפים הרבה מ"ט רצו לעשות כובע ושוקה בראשם להציל מן הגשמים. הישב לא יעשה אף מלאם לבם לעשות מן להתקדם יותר מחכמינו ז"ל להתמיד בתורה וירוח מפה שפוצא בשי"ט ופוסקים ראשונים אחרונים, אף שבלקוטי ספר"ל חזיר קצת מחמיר או להתמין עד חצות אף פתשיבת ספר"ל סימן קפא כתב לא ראיתי לנב"י נהגים כך בו, והתשובות עקר כ"י, וכן עקר מלמא בטעמא, דאם יתחין עם אבילות כ"ב הגדלים התקנים אין לה קניעה שסחת י"ט יותר מזה, וכן כל הפוסקים לא חזירו התקנה זו לענה אף שירדו טפים הרבה, כדאי לא שפיר עבדי כדאיא בירושלמי ספרא כל הפטור כ"י נקרא תרי"ט, וכ"כ הנ"מ וכן במהר"י סימן קצא, ועוד, מ"ן הבש"ט מורה זו לעבור שמונו בוס ושופכו על פניו, ואם יחזר למגו בע"כ יקבע עליו יחזר מ"ן שפסיב ורשה נגד רצונו כדאי נקרא חסדי שוקה ותרי"ט, אלא העקר פמבאר גש"ע ותקנת הפוסקים לילה ראשונה

באר היטב

מ"א. ובלבדל סימן תרמ טע"ף ד משמע דאין צריך להצלותם לשם, כמו גבי כרים, וכן משמע שם בשו"ע דאין צריך לילה לסבת חב"ו לאכל מהאי טעמא: (יז) רצה. אם יש לו מנוחה שם, ואם יש בהכ"כ בעירו, הולך לבהכ"כ, ב"ת. והתב"ל, ונקא בסבה, ט"ז: (יג) גשמים וכו'. גשם שקפנין מפני הגשמים כך מפני מפני הערב ומיתושים, ה"מ"א. אפלו אין האדם מצטער בכך אלא שהמאכל מתקלקל בכך והיה אם עתה קר שתמאכלים השמנים נקדשים לפניו, אוכל כל סעודתו בבית, וכ"ש אם מצטער מפני העפר, ב"ת ובלבד, ע"י סימן תרמ ט"ג: (ז) הראשונה, ובליל ב' א"צ לאכל בנות בסבה אם ירדו גשמים, דקראים בקביצא דירחא ו"א"צ לאכל בפסחה קשמיצטער.

משנה ברורה

צריך לחזור עד שיגמרו סעודתו אפלו פסקו הגשמים. וכתב בבב"ר יעקב, דאם אפשר לתמן בלא טרח גדול שלא יקראו המאכלים, כגון ששנייהם על קערה שפנים תמים בתוכה, צריך לתמן ואינו פטור על-ידירקן מסבה: (לב) הרי זה וכו'. ואם מנעב (סא) הריח לתוך הסבה ועל-ידירקן נושאים קיסמים מן הספק לתוך המאכל, אם הוא איסטניס שאינוא דעפה, יכול לצאת חוץ לסבה: (לג) טפות וכו'. ומפל מקום אם אינם יורדין למקום שיושב שם, צריך לאכל בסבה בעוד שצדין אינם יורדים עליו ועל שלחנו, ואפשר דאפלו ברפת 'לישב בפסח' (כול לכרפ"ט) [בכ"ר] יעקב, ע"ן שם שמביא קצת ראיה לנה מהה"ר"ל, ונראה דאם הוא איסטניס ומצטער בזה יכול לצאת, ועל-כ"ל פנים לא יכרף:] (לד) של פול. שזה המין (כג) מתקלקל במהרה על-ידי מעוט מים: (לה) אכל לילה וכו'. דאף שהוא מצטער מחמת הגשם וכל מצטער פטור מסבה, סבירא לה להרמ"א פדעת הפוסקים דסוכרין דלילה ראשונה אף מצטער ח"ב, וטעמם, דכיון דגמרינן ת'משה עשיר' ת'משה עשיר' מחג המצות, לגמרי גמרינן, מה ה"מ ככל פני ח"ב אף בסכות כ"י, ודע, דיש עוד (סג) מגדולי הראשונים דסבירא להו דגונה שנה זו לאו להכי אהניא, ואין לחלק בין לילה הראשונה לשאר ימים, ועל-כ"ן הכריעו (סד) כמה אחרונים, דאף דמחזיב לאכל בסבה מחמת ספק, ברכת 'לישב בסבה' לא יכרף, דספק ברכות לקול. (סה) עוד קתבו, הריא

קש ב"י"ט. וכ"כ סמ"ג סימן תרמ בפשיטתו, ועל הכת שר"צ"ס לאכל בסבה כל הפטור כ"י נקרא תרי"ט, וכ"כ הנ"מ וכן במהר"י סימן קצא, ועוד, מ"ן הבש"ט מורה זו לעבור שמונו בוס ושופכו על פניו, ואם יחזר למגו בע"כ יקבע עליו יחזר מ"ן שפסיב ורשה נגד רצונו כדאי נקרא חסדי שוקה ותרי"ט, אלא העקר פמבאר גש"ע ותקנת הפוסקים לילה ראשונה

הסכימו לדינא דאינו אטור כי אם מתחלת שעה רביעית אחר חצות היום, ויכמו שפסק המסחר בסימן תע"א, ע"ן שם, וכל פ"ר דידיים המבאר שם דברים המונעים לאכל בלילה לתאבון ש"ן גם ק"א: ד (כח) וקשמיבין ומדקדק וכו'. ורצה לומר, דאז טוב לו יותר ללמד בבית, (כט) שיקאור יפה לו להרחיב דעתו: (כט) מושבת עליו. והפל (נג) לפי הענין, דאם דעתו מושבת בסבה, שיש לו מנוחה שם, לומר בפסח [ולפעמים מצוי שיש קר ומצטער אם ישב שם הרבה לקרות ולעין בלמודו, הוא פטורו] (ל) ואם יש לו טרח רב להביא ספרים הרבה ללמודו בפסח, (נד) אפשר דפטור, (נז) אכן אם יש לו מקום להניחם שם כל החג ח"ב, דאין זה טרחו: (ל) רצה מתפלל וכו'. ורצה לומר, דבאיזה מקום שיש לו מנוחה יותר להתפלל בכונה, שם יתפלל. (ט) ואם היה לו בית-התקנות בעירו, מניח ספרו והולך לו לבית הכנסת, ש"ן בשאר ימות השנה גם-כן מניח דירתו והולך לו לבית-התקנות: (ז) והכ"ל מבידיל בפסחה: (מ) ש"ן כל השנה מבידיל בביתו: ה (לא) יגדרו גשמים וכו'. וגשם (נח) שמפנין מפני הגשמים כך מפנין מפני הערב ויתושים, ואפלו אין האדם מצטער בכך אלא שהמאכל מתקלקל בכך: (נט) והוא הדין אם עתה קר ששמאכלים השמנים נקדשים לפניו (ס) יכול לאכלו בביתו, ואין צריך לחזור עד שיגמרו סעודתו אפלו אוכל אחר-כך מאכלים אחרים שאינם נקדשים, וקמו ב"ע"ף ו בפנה מפני הגשמים, שאין

שער הציון

(נב) רש"י: (נג) מגדאברהם, וכעין זה כתב פרישה, דעלשו כוונתו ש"ב בני-בית אינם בסבה כל היום כי אם פשעת אכילה, צריך ללמד אפלו דבר ע"ן בסבה: (נד) ע"ן כגון אברהם: (נה) ח"י אדם בשם אליה רבה: (נו) ב"ת ומגדאברהם: (נז) ט"ז. ומה נלמד דאיתן האנשים שרגילין לשמע כל השנה בבית-הכנסת יכולין לשמע בסכות גם-כן בבית-הכנסת: (נח) פוסקים: (נט) ובל-ש"ן אם האדם בעצמו מצטער מפני הענה דמתר לעזא מסבה: (ס) ומפל מקום בעוד שלא החחיל לאכל מאכלים הנקדשים, כגון שאובל פת להמוציא יחור מפביצה, צריך לאכל בסבה נוקא, ולא יצא מהסבה על סוף המאכלים הנקדשים שיאכל אחר-כך: (סא) גמרא, ומשמע דאם לא הני אגינא דעפה אטור, ולא מקרי מצטער בזה כמה שצ"ע להסיר מן המאכל, ולא אבין הטעם, ואולי תלוי הדבר לפי נשירת הקיסמין, דאם נושירם הרבה ועל-ידירקן נופלים על ראשו או לתוך המאכל ומתקלקל המאכל, הוא נמי למשתתתה המקפה, ושם בקדא דרב יוסף לא הני כל-כך קאפן זה ועל-כ"ן לא התר אלא משום דאניא דעתה: (סב) בשיי ותרקב"ס בפרוש השנה ודחילי ריטביא ואור ורש"י, ואף שראיתי בכל-בו ששפ"ש בהפ"ד, לא העסקתו נגד כל הני רבנא: (סג) רש"יא ותרקב"ד ותוספות בסוף ג' שאכלו, וע"ן בהגרי"א שכתב שהעקר הוא מן, וכן ראיתי במאמר-מדני ש"ב הפוסקים סוכרים קומייהו: (סד) פרי-מגדים ודרך-החיים תע"ח ובית-מאיר ות"י אדם: (סה) ח"י אדם ובב"ר יעקב, ותילה מהא דפסק הפת"ר אברהם פסימן רפט שמתין עד חצות לילה אולי יביאו לו לקדוש:

(נב) רש"י: (נג) מגדאברהם, וכעין זה כתב פרישה, דעלשו כוונתו ש"ב בני-בית אינם בסבה כל היום כי אם פשעת אכילה, צריך ללמד אפלו דבר ע"ן בסבה: (נד) ע"ן כגון אברהם: (נה) ח"י אדם בשם אליה רבה: (נו) ב"ת ומגדאברהם: (נז) ט"ז. ומה נלמד דאיתן האנשים שרגילין לשמע כל השנה בבית-הכנסת יכולין לשמע בסכות גם-כן בבית-הכנסת: (נח) פוסקים: (נט) ובל-ש"ן אם האדם בעצמו מצטער מפני הענה דמתר לעזא מסבה: (ס) ומפל מקום בעוד שלא החחיל לאכל מאכלים הנקדשים, כגון שאובל פת להמוציא יחור מפביצה, צריך לאכל בסבה נוקא, ולא יצא מהסבה על סוף המאכלים הנקדשים שיאכל אחר-כך: (סא) גמרא, ומשמע דאם לא הני אגינא דעפה אטור, ולא מקרי מצטער בזה כמה שצ"ע להסיר מן המאכל, ולא אבין הטעם, ואולי תלוי הדבר לפי נשירת הקיסמין, דאם נושירם הרבה ועל-ידירקן נופלים על ראשו או לתוך המאכל ומתקלקל המאכל, הוא נמי למשתתתה המקפה, ושם בקדא דרב יוסף לא הני כל-כך קאפן זה ועל-כ"ן לא התר אלא משום דאניא דעתה: (סב) בשיי ותרקב"ס בפרוש השנה ודחילי ריטביא ואור ורש"י, ואף שראיתי בכל-בו ששפ"ש בהפ"ד, לא העסקתו נגד כל הני רבנא: (סג) רש"יא ותרקב"ד ותוספות בסוף ג' שאכלו, וע"ן בהגרי"א שכתב שהעקר הוא מן, וכן ראיתי במאמר-מדני ש"ב הפוסקים סוכרים קומייהו: (סד) פרי-מגדים ודרך-החיים תע"ח ובית-מאיר ות"י אדם: (סה) ח"י אדם ובב"ר יעקב, ותילה מהא דפסק הפת"ר אברהם פסימן רפט שמתין עד חצות לילה אולי יביאו לו לקדוש:

הלכות סבה סימן תרל"ט

(לו) ויקדש בספה כדו שיאמר זמן על הספה (תיה סימן צה): ו (לז) *הנה אוכל בספה וקרדו גשמים והלף לביתו ופסקו הגשמים, אין מתקבצין אותו לחזר לספה (לח) עד שיגמר סעודתו: ז (לט) יהיה ישן וקרדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים, (מ) אין (נו) מטריחין אותו (מא) לחזר לספה כל אותו הלילה, אלא (מב) ישן בביתו עד שיצלה צמוד השחר,

באר היטב

והוציא להמיר א"צ קדש בספה, דסא אטר זמן סאמול, אלא יאכל שם פזת אחר סעודתו, דיה, ד"ט, הגמ"י, מ"א. וט"ו פתב דגם בלילה שגנה לש היוב, בכזת ביריבת גשם אלא דבשניה אין לברך לישב בספה אם קרדו גשמים, ע"ש: (טו) מטריחין. ג"ל דנאק פששכב כד, אכל אם צדן לא שכב יחזר לספה, ט"א, ע"ש: והוציא להמיר א"צ קדש בספה, דסא אטר זמן סאמול, אלא יאכל שם פזת אחר סעודתו, דיה, ד"ט, הגמ"י, מ"א. וט"ו פתב דגם בלילה שגנה לש היוב, בכזת ביריבת גשם אלא דבשניה אין לברך לישב בספה אם קרדו גשמים, ע"ש: (טו) מטריחין. ג"ל דנאק פששכב כד, אכל אם צדן לא שכב יחזר לספה, ט"א, ע"ש:

שערי תשובה

ויקדש בביתו, רק סוף האכילה יאכל פזת בספה בלא ברכה ויבדק ברכות:מוזן בביתו, ע"ש. ועין בעטרת'אקנים שלילה הראשונה איכל פזת בספה ויגמר סעודתו בבית וקרדו שם, וכי מח"ב בשם נרע'אמת דיברך סמוציה ע"ד לגמר סעודתו בבית, ואם ברך בספה על הכות הר גורם ברכה שא"צ, וע"ש עוד בשמו שכי שפני'אדם שיש להם סנה, גג של לחות וסירגם בגשמים וכשפוסקים מדי פתחים והנה נגוב ויכולים לטנו שם, בעיה געבוי דגם סנהים בספה פנין שאינם מצטערים וקרדיים לברך, ע"ש. בק"א למח"ב שכי בשם הארזות'תים שכי גשם הרמים בי'ע תבון: כל סעודת לילה הראשון לאכל בספה אפילו ירדו גשמים, עכ"ל, וכן הוא במשנה זמן'אמרן סימן סנה, ע"ש, ויבין שכן הפא לצשות פן אין מוסיחין אלה, ע"כ לא אמרו כל הפסוקי כו' אלא בשאר ימים חרין מלילה ראשון, וצ"ע:

משנה ברורה

להמתין (סו) עד תצות הלילה פן יעבור (סז) הגשם, דאם יעבר זכנס לספה ויברך ברכת 'לישב בספה' ויאכל, ויוצא בזה המצות- צשה לבלי עלמא. ויש מאחרונים שכתבו דאין פדאי להמתין פל- פה, דאם ימתין עם אכילת פני'ביתו הגדולים והקטנים, אין לה מניעת שמחת יום-טוב יותר מזה [שע"ת], וכן באליה רבה ופרי'מגדים לא הזכירו שיעור תצות רק בשעה או שתים, ואם לא פסקו יצשה או קדוש בספה, כמו שכתב הרמ"א: (לו) ויקדש בספה כדו שיאמר זמן וכו'. ורצה לומר, דלכאורה היה לו לעשות בהפוך, שיקדש בפזת ויאמר גס'פן שם ברכת 'שהתנינו לזמן הזה' ויאכל כל סעודתו שם, ורק בסיום הסעודה יכנס לספה ויאכל פזת שם; אלא דבזה היה צריך לברך עוד ברכת זמן משום סנה, ואין נכון להרבות בברכות, לכך טוב יותר שיקדש מתחלה בספה, ויהיה קאי ברכת זמן על הספה גס'פן ונאפלו אם נימא דפטור או מספה, מפל מקום יוצא בזה, ולא גריצ דבר זה מאלו ברה 'שהתנינו' כחל פשעת געשה בספה דיוצא בזה, ויאכל בספה פני'תו⁴³ ושאר סעודתו יאכל בביתו, ואם פסקו הגשמים, (סח) אפילו כבר ברך בברכת המזון על אכילה הקודמת צריך לאכל עוד הפעם (סט) פשעור ביצה ומעט יותר בספה ולברך 'לישב בספה', כדי לצאת דעת הפוסקים דסבירא להו דאינו יוצא במה שאכל בעת הגשם; (ע) והוא פשעודן לא שכב, אכל אם כבר שכב אין צריך לקום מן המטה, דאם מצטער ח"ב תרי כבר יצא באכילתו, ואם מצטער פטור אין צריך לקום מן המטה, כמבאר בסעיף ז. ומה שכתב הרמ"א 'לילה הראשונה', דבלילה השנייה (עו) מקדש בביתו ויברך זמן על יום-טוב ויאכל סעודתו, ובסוף הסעודה יאכל פזת בספה, ולא יברך 'לישב בספה' וגם לא יברך 'שהתנינו' על הספה ויסוף בזה על 'שהתנינו' שברך בליל ראשון. (עג) ולכתחלה (עג) טוב להמתין גם בלילה שנייה מעט עד שפסקו הגשמים, ואם אכל בביתו, ורק פזת בסוף הסעודה בספה פאשר פתבנו, ואתר'פף פסקו הגשמים, צריך לבגס לספה ולאכל פשעור, דהינה יותר מכביצה, ולברך 'לישב בספה' [אחרונים]. ועין לקמן פסימן תרמ סעיף ד מה שפתבנו שם פגען זה: ו (לז) היה אוכל בספה, הוא הדין (עד) פשהיו ירדו גשמים פשהיה בביתו ואכל בביתו, אין צריך לפסק סעודתו בביתו אלא אמר בביתו: (לח) עד שיגמר סעודתו. אכל אם לא ישב צדן לאכל בביתו, (עב) אף שפסק מלאכל בספה והלף לביתו, צריך לחזר לספה אם פסקו הגשמים⁴⁴: ז (לט) היה ישן וקרדו גשמים וכו'. והוא הדין פשהיה ישן בתחלת הלילה בביתו מתחמ גשמים ופסקו [ח"א]: (מ) אין מטריחין אותו וכו'. ונדאק (עו) פששכב כד, אכל אם צדן לא שכב (עו) יחזר לספה נ"מ]. ובספר בגד'ישע וכן במאמר'מדכי מסתפקים בזה, אחריו שכבר היה לו טרחא להכניס הפרים וקסותו לתוך הבית אפשר שלא הטריחו לחזר ולהעלותם⁴⁵: (מא) לחזר לספה. והוא הדין מי ששוכב בספה שיש לה לעט'יו ובשעת הגשמים קרו אותו ואחר כך פסק הגשם, נאך (עט) שאין צריך לעלות על הספק לפתח הלעט'יו שסתם בשעת הגשמים, אכל אם יכול לפתחם בספה על'ידי חקלים צריך לעמד ולפתחם, שאין זה רק מצט טרחא ולא מקרי מצטער ובכורי יעקב]: (מב) ישן בביתו עד וכו'. ונאפלו אם הקיץ

שער הצידי

(סו) ויותר מתצות לא ימתין, דמן אכילת סעודה ראשונה היא לכתחלה גס'פן רק עד תצות, וכפ"ל: (סו) ואם מצטער ברעב או בשנה על'ידי המטותו נחפזת פשהימן אצלו אורחים צנים ומסתמא לא אכלו כל היום והם מאכים לאכל והטעמים] אין לו להמתין, דממה נפשך, אם מצטער ח"ב, פודאי יכול לאכל ויוצא בזה המצות'עשה, ואם מצטער פטור, גס'פן יכול לאכל [בכורי יעקב]. ונאפשו ע"ד דענין צנים דקומי, אם יעקבם מלאכל אפדא פני איכא, דהם אינם מתקבים לצאת פל תצות⁴² ונאפא חישל תאמר, עין ראש'השנה חף ר: (סז) ונאפלו היא אחר תצות, דבמה פוסקים סבירא להו דאף אחר תצות הוא צדן זמן אכילה בספה: (סט) ואם אוכל רק פשעור כזית או כביצה אינו יכול לברך 'לישב בספה', דלדעת הפוסקים סבירא להו דמצטער ח"ב בלילה הראשונה, הרי גים מתחלה המצות'עשה באכילה ראשונה, השוב עמה הדין כמו בשאר ימי סנות דאין לברך 'לישב בספה' רק על יותר מכביצה [בכורי יעקב, וכן פסק בסידור דה"ת, ודלא כח"א]: (ע) אחרונים. ובל'א פד'ס ראיתי שכתב דראוי להמתין פל הלילה שאם פסקו הגשמים יאכל בספה, ואף'יצ"ע פב דאם מצטער ור'ציה לישן פטור משה'נפשך, דאם מצטער ח"ב תרי כבר קזים המצות'עשה, ואם מצטער פטור הרי גם עמה פטור, מפל מקום אם מתחנן על עצמו שלא לישן ופסקו הגשמים ואוכל בספה, מברך ומקום מצות עשה, וקעין זה ראיתי במעשה ד"ב, אף דהג"א אזיל לשיטתו דפסק לגמרי כשיטת החוסרות דמצטער פטור אף בלילה הראשון, ומה שכתב שם דאסור לישן וכי הינה פאיני מצטער, וצריך עיון: (עב) אלהי רבה ונדר'תמים ונצ"א אדם ויכ'ו, ואף דמברך'אברגם העתיק דמדינא אין צריך פלל בליל שמי לאכל בספה כשעצטער, דסמכין בו על אידך פוסקים הפטור מצטער אף בליל ראשון וקדברי פרומ'הדשן, לא ראיתי לסתם פן לדונא: אחר, דהאלהי רבה הביא שפד'א"י חזר בו למעשה מזה הפסק, וגם ראיתי בבכרי'יסוף הביא בשם השו"ת דב"י דסבירא לה לילה שנה בנגן זה לילה ראשונה: (עג) ונדר'תמים ונצ"א אדם: (עג) ומי שאין רוצה להמיר בזה אין לזקוק עליו, דהש"י הביא בשם תרומתי השו"ת ובליל שני אין צריך להמתין רק עד זמן אכילה, עין שם: (עד) ר'טפ"א ור'יו, והובא בתנ"א: (עז) אלהי רבה ונדר'תמים: (עז) ונאפלו אם שכב בכדורי, גס'פן יש לומר דאין צריך לעמד ולילה לספה [פמ"ג]. אכן במתעית'השקל מסתפק בזה, דאפשר דהקיימה לחוד לא חשיב טרחא, עין שם, וכן בבכרי'יעקב מקפיק בזה: (עח) כסב פכרי'מגדים, כשפשת כגדו יש לומר דאף שלא שכב צדן, טחח ללפס ולילה לספה, ובכרי'יעקב מסתפק גם בזה, עין שם: (עח) אכל באמצע סעודתו אפשר שגם אם צריך לעלות על הספק צריך לפתחם, שאין בזה הפסק סעודה וטרחא פל'פך כמו לעלות לספה בסעיף ו [שם]:

תרגום: 1. גג מעל לסכה, הנסגר בשעת הגשמים.

הלכות ספח סימן תרל"ט

ביאורים ומוספים

ושנה"צ ס"ק טז

דקם אינם קתניקים לצאת כל מדעוה⁴².

42) וכן לענין מי שרצה להתעבב מלקדש בליל שבת מחמת שאינו תאב לאכול, כתב במשניב לעיל (סי' רע"א ס"ק א) שאם יש לו אורחים, ובפרט אם הם עניים, לא ימתן, שכיון שהם מוטלים עליו אין לו לעכבם רק כדי שיקיים מצוה מן המובחר.

ובביאור הטעם שהעולם אינם נוהגים כן, כתב הדבר אברהם (חי"ב סי' ב בהגדה"ה) שהבעל הבית מזמין את העני על סמך שיאכל עמו בזמן שהוא עצמו יאכל, ולפיכך אינו עובר בבל תאחר, לפי שלא הגיע הזמן להאכילו עד הזמן שהוא מחליט בעצמו לאכול. אכן כתב בספר מועדים וזמנים (חי"ח על חי"א סי' יג) שכוונת המשניב היא שבשעה שהעני רעב וצריך לאכול הוא עומד לפני בעל הבית, חי"ב הוא לתת לו מיד מדין צדקה, ואין התנאי שעשה בעל הבית שלא לתת לו מיד מועיל לרחות את מצותו, ולכן עובר הוא על 'בל תאחר'.

הוסיף (שם, ובטעם דעת בראשית יח ב), שהחפץ חיים היה נמנע אף לשיר 'שלוש עליכם' בבואו מבית הכנסת כשהריש שהאורח רעב, ואף אם האורח יותר, והיה אומר בתוך הסעודה.

[משנ"ב ס"ק טז]

וְאִכְלֵ בְּפֶקֶד פְּתִיתִים⁴³.

43) שבוה מתקיים דין אכילת בית פת בסוכה בלילה הראשון, וכן מתקיים דין קידוש במקום סעודה, כמבואר בשעה"צ לעיל (סי' רע"ג ס"ק ה).

[משנ"ב ס"ק לח]

צִרְיָךְ לְחֹזֵר לְפָנֶיךָ אִם פָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים⁴⁴.

44) וכשהחזר לסוכה אחר שפסקו הגשמים, ראה מה שכתב להלן

(סי' מו) שציאה מהסוכה שלא על מנת לחזור מיד נחשבת הפסק, וצריך לחזור ולברך לישב בסוכה.

וסוכה שיש לה גג ובשירדו הגשמים סגר את הגג ולאחר זמן כשפסקו הגשמים חזר ופתחו, כתב בשו"ת לבושי מרדכי (חי"א סי' נב) שצריך לשוב ולברך לישב בסוכה, מפני שבשעת הגשמים אין שם סוכה עליה, ונחשב שיצא ממנה משום שאין בידו לקיים את המצוה באותו הזמן, ונחשב הרבר כהפסק מהברכה הראשונה שברכה. מאידך, בספר ברבת הבית (שער גב סי' ט"ק ז) כתב ששעת הגשמים אינה הפסק מחמת שהאדם נשאר במקומו וגיפה שישפסקו הגשמים, ועל כן אינו צריך לחזור ולברך, ורק כשנכנס לאכול בביתו נחשב הדבר כהפסק, ואם שב אחר כך לסוכה צריך לשוב ולברך, ובשו"ת מהר"ם שיק (אוי"ח סי' שכה) כתב ששעת הגשמים אינה הפסק, מפני שישבתו בסוכה לפני הגשמים ולאחריהם מצוה אחת היא, והוא קבע מתחילה לאכול בה את כל הסעודה, והוסיף בשו"ת מהר"ש"ג (חי"ב סי' ע"א), ששעת הגשמים אינה נחשבת שעת פטור מהמצוה בעצם, שהרי כשעשויה באופן שאינם נכנסים לתוכה מחויב הוא לאכול בתוכה, ולפיכך הפטור מן הסוכה בשעת הגשמים אינו נחשב הפסק, ורק כשירדו בגושך זמן מרובה יתכן שנחשב הפסק, והמוברך לא הפסיד.

[משנ"ב ס"ק מ]

אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא תִּסְרְחוּ לְחֹזֵר וְלְהַצִּילֶתֶם⁴⁵.

45) ומי שסוכתו בנויה במרפסת ביתו, ואין כל כך טירחה להחזיר את הכרים והכסתות לסוכה משפסקו הגשמים, כתב הגרי"ח קניבסקי (ארבעת המינים בהלכות, תשובות הגרי"ח אות ק"ב) שצריך להחזירם לסוכה כדי לישון בה, וראה מה שכתבנו להלן (סי' מב).

המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק לג]

וְאֶפְשָׁר דְּאֶפְלוּ בְּרַבְתּוֹ לְיִשְׁבֵי בְּפֶקֶדוֹ יְכוּל לְבָרְךָ⁴⁰.

40) ולענין אדם שרואה שגשמים ממשמשים ובאים, כתב הריטב"א (סוכה כט, א) שפטור מלאכול בסוכה ורשאי להתחיל את סעודתו בתוך הבית מחמת שידע שיצטער באמצע סעודתו, וכתב בשו"ת שבט הלוי (חי"ו סי' קצ"א ס"ק ב) שמרברי הבכורי יעקב (המובאים במשניב כאן) שכתב שכל עוד לא ירדו גשמים במקום הימצאו אוכל בסוכה ורשאי לברך, משמע שאין הלבנה כריטב"א, וכן מבואר ברעת תורה (כאן) שהפוסקים לא נקטו להלכה כריטב"א [אלא שגשאר הדעת תורה בצ"ע לענין הברכה, וכן כתב הבכורי יעקב (סי' ל) שמשום דבר הריטב"א נחשב הדבר כפסק ברכה]. ולדעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רמז) לא נאמר דברי הריטב"א אלא כשנראה שיתחילו הגשמים לרדת ויבא זמנו, אך לא כשנראה שיתחילו רק כעבור זמן קצר.

אכן, לענין האם מחויב ללכת לישון בסוכה כשרואה שגשמים ממשמשים ובאים, דעת הגרי"ח קרליץ (שם) שאף אם יתחילו לאחר זמן מועט ולא מיד, אין צריך ללכת לישון בסוכה, כיון שאין דרך האדם ללכת לישון במקום שיתבן שירטב באמצע שנתו מגשמים שירדו, מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ז אות ל) שבאופן זה חייב לישון בסוכה.

ואף בשגשמים עתידים להיכנס לסוכה אלא שלא חדרו עדיין מחמת הסיכור העב, כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) שנראה שהאוכל

בה יכול לברך לישב בסוכה אם יספיק לאכול פת כשיעור לפני שיהירדו לסוכה.

ובשיעור הצער בו נפטר האדם מלשבת בסוכה, שכתב הרמ"א שיש לשער האם היה יוצא מביתו מחמת צער זה, כתב בשו"ת מהר"ש"ג (חי"א סי' לג אות ב) שאין לשער האם היה יוצא מביתו לבית שבנו או חבירו, אלא די בכך שהיה יוצא מביתו לבית האוצר [מחסן] שלו ומכניס לשם מטה ושלחן, להיחשב כמצטער, וכענין זה כתב הא"א (בוטשאטש, סי' תרמ), והביאו הפתחא זוטא שם (סי' ה), שמשערים האם היה יוצא מביתו המרווח לבית קטן שלידי ביתו, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש שם) שיש לשער האם היה יוצא מביתו למקום שאינו נוח כל כך ואינו נהנה לשבת שם, וכן דעת הגרי"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ט סי"ח) שמשערים האם היה יוצא מביתו הקבוע לבית אחר.

[משנ"ב ס"ק לה]

מִה הָיָה כָּל גִּבְיֵי תִבְ אֶף בְּסֻכּוֹתָן⁴¹.

41) ואף שמצטער התמעט מ'תשבו כעין תדורי, כמבואר לקמן (סי' תרמ ס"ק יג), ומדוע יתחייב בסוכה כשאינו יכול לקיים את הפסוק של 'בסוכות תשבו', הרי לכאורה המירה שזה לא באה לשנות את עיקר צורת מצות סוכה, שהיא באופן של 'תשבו', דהיינו יבעין תדורי, מבואר במאירי (סוכה כו, א ר"ה חכמ"י) שבלילה הראשון לא נאמר דין 'תשבו כעין תדורי'.

